

Tysk som tillægskompetence – en status efter tre års pilotfase på Syddansk Universitet i Odense

Anne Rheder Andersen

Syddansk Universitet i Odense, Danmark
annea@sdu.dk

Mads Christiansen

Syddansk Universitet i Odense, Danmark
madsc@sdu.dk

Klaus Geyer

Syddansk Universitet i Odense, Danmark
klge@sdu.dk

Abstract

I dette bidrag redegøres der for, hvordan ekstramidlerne til tysk som tillægskompetence blev udmøntet på SDU. Der opereredes i den henseende med tre forskellige kursusmodeller: generalisttysk, udlandsboost og fagspecifikt tysk. Mens generalisttysk var et bredt anlagt sprogkursus, som var åbent for alle studerende uafhængigt af deres respektive studium, rettede udlandsboost sig mod studerende, som stod over for et udvekslings- eller praktikophold i et tysksproget land. Fagspecifikt tysk var et mere specialiseret kursus, som blev tilrettelagt på basis af deltagernes fagområde. De respektive kursusmodeller bliver i det følgende præsenteret og evalueret. Som det vil fremgå, må generalisttysk betragtes som den bedst fungerende model.

Keywords: *Tyskundervisning, Syddansk universitet, tysk som tillægskompetence*

1. Indledning

Syddansk Universitet (SDU; <https://www.sdu.dk>) blev grundlagt i 1966 som Odense Universitet og har gennem fusioner med Handelshøjskole Syd/Ingeniørhøjskole Syd og Sydjysk Universitetscenter udviklet sig til dagens SDU. SDU tilbyder i alt 115 uddannelser inden for dets fem fakulteter: det naturvidenskabelige fakultet (NAT), det humanistiske fakultet (HUM), det tekniske fakultet (TEK), det sundhedsvidenskabelige fakultet (SUND) og det samfundsvidenskabelige fakultet (SAMF). SDU, der er Danmarks tredjestørste universitet, har knap 20.000 studerende i år 2024, hvoraf ca. 20 % er udenlandske studerende. De studerende er fordelt på campusser i Odense (hovedcampus), Sønderborg, Esbjerg og Kolding. Indtil 2027 har SDU desuden en campus i Slagelse – og fra 2026 en ny campus i Vejle.¹

Det overordnede princip for brugen af ekstramidlerne til tysk som tillægskompetence på SDU var, at de skulle komme så mange studerende som muligt til gode. Midlerne skulle bruges til undervisning i især mundtligt tysk samt til undervisning i kulturelle og samfundsmæssige forhold med henblik på at højne og videreudvikle de studerendes sprogkompetencer. De tilbudte kurser var henvendt til alle studerende, som gerne ville holde deres tyske ved lige, forbedre det eller havde ambitioner om en karriere i et tysksproget land eller virksomhed med relation til det tyske marked. Igennem hele forløbet har vi haft en eksperimentel tilgang til denne overordnede målsætning, dvs. vi har afprøvet forskellige modeller, tilgange og ideer for, hvordan dette kunne udføres med det bedst mulige resultat. Det har ført til tre kursusmodeller: generalisttysk, udlandsboost og fagspecifikt tysk. En række aspekter har været fælles for disse modeller:

1. Kursusmodellerne skulle være en blanding af fysisk undervisning på campus i Odense og onlineundervisning, så studerende fra alle campusser fik muligheden for at være med.
2. Kurserne skulle ligge uden om øvrige undervisningsaktiviteter, så alle studerende uafhængigt af den obligatoriske undervisning på deres respektive studier så vidt muligt kunne deltage. Derfor var de foretrukne undervisningstidspunkter kl. 16-18 eller kl. 18-20.
3. Ingen af kurserne skulle være ECTS-givende. De studerende ville i stedet få et deltagerbevis.
4. De studerende skulle i så vidt muligt omfang have mulighed for selv at ønske emner i undervisningen, fordi det skulle være et kursus for og til de studerende.

De forskellige kursusmodeller, deres tidsmæssige placering samt antal af studerende er skitseret i følgende skema (tabel 1):

Tabel 1: Kursusmodeller, semester og deltagerantal.

Semester	Kursusmodel	Antal studerende
ES22/FS23	Generalisttysk	78
	Fagspecifikt tysk	2
	Udlandsboost	25
FS23	Generalisttysk	9
	Udlandsboost	7
ES23	Generalisttysk	41
	Fagspecifikt	15
	Udlandsboost	2
FS24	Generalisttysk	54
	Fagspecifikt tysk	14
ES24	Generalisttysk	50
FS25	Generalisttysk	29
I alt		326

Fra efterårssemesteret 2022 til forårssemesteret 2025 har der været forskellige strukturer af og fokus for disse kursusmodeller, fordi de løbende er blevet opdateret, jf. feedback fra studerende og undervisere. Denne udvikling samt de enkelte kursusmodeller skal beskrives nærmere i de næste afsnit, hvorefter der foretages en samlet evaluering af kursusmodellerne med henblik på fremtidige muligheder.

2. Generalisttysk

Generalisttysk var tænkt som et bredt sprogkursus. Det skulle være åbent for alle studerende, uanset deltagerens uddannelse, og give de studerende en grundlæggende forståelse for og kendskab til tysk kultur og samfundsforhold. De studerende skulle trænes i alle aspekter af sproglæringen, men med særligt fokus på mundtlighed. Målet var, at de studerende skulle kunne begå sig i tysksprogede

lande og kunne kommunikere på et enkelt og sammenhængende sprog om dagligdags emner, egne erfaringer og holdninger, samt forstå udsagn om almindeligt kendte forhold. Havde de studerende et ønske om at arbejde i et tysksproget land eller i en virksomhed på det tyske marked, var sigtet derudover, at de skulle kunne føre en samtale med potentielt kommende kollegaer eller kunder, dog uden et specifikt fagsprog.

Fælles for alle kursusforløb i generalisttysk var, at der som udgangspunkt indgik en ekskursion til Flensborg. Denne ekskursion var placeret i slutningen af forløbet og skulle være en bonus for de studerende. Ekskursionen havde nemlig til formål at give dem mulighed for at bruge det nyligt tilegnede eller opfriskede tysk. Det skulle give succesoplevelse, fordi de kunne erfare, at de kunne klare sig på tysk, hvad angår såvel hverdagskommunikation, f.eks. ved restaurantbesøg, som mere turistiske programpunkter, f.eks. ved museumsbesøg. For at så mange studerende som muligt økonomisk set kunne deltage, blev udgifter til overnatning, morgenmad, transport og programpunkter dækket af SDU, mens de studerende kun skulle betale for, eller selv medbringe, frokost og aftensmad.

Fordi der var så mange tilmeldte til generalisttysk, var der en eller flere instruktører tilknyttet til kurserne. Instruktørerne var studerende fra ét af SDUs studieprogrammer med tysk.² De havde flere forskellige opgaver i forbindelse med undervisningen. De varetog dele af undervisningen, så der kunne laves en opdeling af holdene efter sprogligt niveau eller interesseområde. Dette var tilfældet såvel online som fysisk. Derudover skulle de i den fysiske undervisning understøtte underviseren, når de studerende var samlet i plenum til øvelser, så det var muligt at få hjulpet og talt med alle.

Særligt i forbindelse med generalisttysk var der en løbende tilpasning og afprøvning af formatet. Det gav fire forskellige udgaver: et semesterovergribende forløb, et hybridt intensivforløb i august, et forløb med opdeling i fysisk og online samt et (fysisk) fortsætterhold.

2.1. Semesterovergribende forløb

Det første gennemløb af generalisttysk var af administrative årsager et semesterovergribende kursus, der forløb over to semestre med sen semesterstart og tidlig semesterafslutning. Den første lektion lå i den første uge af november 2022, derefter fulgte seks lektioner à to timer med en foreløbig semesterafslutning i midten af december 2022. Efter en pause under eksaminerne blev forløbet genoptaget med to seminardage à seks timer i den første uge af februar 2023, altså parallelt med den normale semesteropstart. Herefter fulgte yderligere tre lektioner à to timer. Som afslutning på forløbet i midten af marts 2023 fik de studerende mulighed for at tage med på en ekskursion til Flensborg.

Inden forløbets start skulle de studerende tage en indplacerende sprogttest (onSET; <https://www.onet.de>). Indplaceringstesten var en forpligtelse, og den foregik fysisk. For at øge fleksibiliteten for de studerende blev testen afholdt på alle campusser og flere datoer blev stillet til rådighed.

Testresultaterne var udgangspunktet for en niveauinddeling af de studerende. På tilmeldingssiden stod, at kurset var målrettet mod alle studerende, uanset niveau, derfor var de mange tilmeldte (78 studerende) naturligvis på vidt forskellige sproglige niveauer. Deltagerne blev opdelt i to grupper: et fortsætterhold og et begynderhold.

For underviserne betød dette, at de på forhånd havde et indtryk af de studerendes sproglige niveau, hvilket gav et grundlag for tilrettelæggelsen af undervisningen, særligt hvad angik inspiration til og valg af undervisningsmaterialer.

Fordi generalisttysk aldrig havde været udbudt før, skulle der træffes et helt grundlæggende valg om undervisningsmaterialerne. Enten skulle undervisningen formes efter én lærebog, ellers skulle den konciperes således, at øvelser og tekster blev samlet fra forskellige lærebøger. Valget faldt på lære- og øvelsesbogssystemet "Das Leben" fra forlaget Cornelsen. Det gjorde det af flere årsager. Først og fremmest er det tidskrævende at sammensætte eget materiale til et helt nyt sprogkursus, og derfor var det oplagt at benytte et forløb, der i forvejen var sammensat og tilpasset forskellige sproglige niveauer – og som desuden var henvendt til voksne i universitetsverdenen, der ville lære tysk. Samtidigt var lære- og øvelsesbogssystemet blevet anbefalet af kollegaer ved tyske universiteter, der havde haft stor succes med at benytte det. Det kursusforløb, som dette lære- og øvelsesbogssystem tilbyder, har supplerende multimodale øvelser til alle emner, hvilket betyder, at de studerende har mulighed for at øve videre hjemme. Deltagerne skulle ikke i kronologisk rækkefølge behandle alle emner og dertilhørende øvelser. Dette blev udvalgt af underviseren, så det passede til den pågældende gruppe og til målet for generalisttysk.

Ud fra resultaterne af sprogtesten blev det således besluttet, at de studerende på fortsætterholdet skulle bruge "Das Leben. Deutsch als Fremdsprache. Kurs- und Übungsbuch B1" (Kuhn et al., 2022), mens de studerende på begynderholdet skulle have "Das Leben. Deutsch als Fremdsprache. Kurs- und Übungsbuch A2" (Funk et al., 2021). Alle studerende købte bogen, enten i en fysisk eller i en online udgave.

De udvalgte emner omfattede bl.a. *hverdagsliv, min by, berømte personer, at arbejde i Tyskland, traditioner og helligdage, de tysksprogede lande* (Kuhn et al., 2022, s. 88, 110, 124, 160, 174; Funk et al., 2021, s. 22, 34, 66, 78, 122, 178). Det var de emner, som passede bedst til den overordnede målsætning om, at de studerende skulle opnå en forståelse for tysk kultur og samfundsforhold.

Derudover blev der suppleret med emner, der ikke fremgik i "Das Leben". Eksempelvis fungerede emnet *dansk-tyske forhold* som forberedelse til ekskursionen til Flensborg og emnet *politik* blev efterspurgt af de studerende.

I det store hele adskilte fortsætter- og begynderholdet sig ikke meget i forhold til de overordnede emner, differentieringen fandt i højere grad sted ved sværhedsgraden af øvelserne samt undervisningssproget. Begynderholdet blev som udgangspunkt undervist på engelsk, så alle og ikke kun de dansktalende SDU-studerende kunne deltage, mens fortsætterholdet havde undervisning på tysk – dette blev der gjort opmærksom på i opslaget til tilmeldingen til kurset.

For at imødekomme, at studerende fra alle campusser skulle kunne deltage, var der lagt op til, at undervisningen i et så stort omfang som muligt skulle foregå online. Dette skulle også ses i lyset af Covid19-pandemien. Således fandt alle lektioner sted online, med undtagelse af lektionen inden juleferie og eksaminer, weekendseminaret og den sidste lektion inden ekskursionen. Dette blev kommunikeret tidligt i forløbet, så de, der studerede på andre campusser, havde mulighed for at planlægge en tur til Odense.

Til hver lektion blev der lagt forberedelse op, hvor der blev skelnet mellem obligatorisk og fakultativ forberedelse. Den obligatoriske forberedelse havde et begrænset omfang. Det var som regel to-tre øvelser fra den pågældende udgave af "Das Leben", hvis forberedelsestid blev vurderet til at være ca. 15-20 minutter. Den fakultative forberedelse havde et større omfang. Tanken bag den fakultative forberedelse var, at de studerende, der havde tid og lyst, kunne øve sig mere på det emne, der var til den pågældende lektion. Til den fakultative forberedelse var der i enkelte tilfælde øvelser fra andre (online) lærebøger.

I undervisningen blev øvelserne fra lærebogen gennemgået i en kombination af par- eller gruppearbejde og samtale i plenum. Hvis undervisningen var online, foregik par- og gruppearbejdet i Breakout Rooms.

De studerende fik et kursusbevis ved deltagelse i mindst 80 % af den udbudte undervisning, herunder ekskursionen til Flensborg.

2.2. Hybrid intensivforløb i august

Det andet gennemløb af generalisttysk blev udbudt som et intensivt tyskforløb i august, inden det nye efterårssemester startede. Undervisningen forløb over tre uger med i alt ti dages undervisning à fire timer. I de to første uger lå undervisningen mandag-torsdag fra kl. 10-15 og mandag-tirsdag fra kl. 10-15 i den sidste uge, hvormed de studerende kunne få en times frokostpause.

Der var tilmeldte fra to campusser: Odense og Sønderborg. Denne gang blev udfordringen med studerende fordelt på forskellige campusser løst ved at afvikle kurset som et hybridforløb. Det betød, at underviser befandt sig i Odense med en instruktør, mens der ligeledes var en instruktør på campus i Sønderborg. Undervisningsrummene blev forbundet via Zoom med en stander med kamera og lydudstyr.

Den konkrete undervisning fungerede på den måde, at de fleste øvelser blev gennemgået af underviseren i Odense, hvorefter de studerende arbejdede i grupper på hver deres campus. Øvelserne blev ligeledes gennemgået adskilt. Her skulle tidsforbruget koordineres, så det passede med, at øvelserne og gennemgangen foregik nogenlunde parallelt, så der ikke opstod lange pauser. Det krævede desuden, at underviseren og de to instruktører hele tiden kommunikerede i forhold til, hvor langt de studerende var med arbejdet. I enkelte tilfælde var det omvendt, så instruktøren i Sønderborg forklarede øvelser eller igangsatte en aktivitet. Dette blev gjort dels for, at de studerende i Sønderborg ikke følte sig afkoblet, dels for at skabe variation. For at variere yderligere blev øvelserne enkelte gange lavet helt frakoblet, dvs. instruktøren gennemgik øvelser på hver deres campus. Derudover blev der eksperimenteret med, at øvelserne blev lavet som individuel udveksling mellem deltagere fra de to campusser. De studerende arbejdede f.eks. med en øvelse, hvor de hver især havde en rolle i forbindelse med salg af et produkt, hvor de skulle skrive mails til hinanden og efterfølgende mødes på Zoom.

Som fælles udgangspunkt for undervisningen havde de studerende ”Das Leben. Deutsch als Fremdsprache. Kurs- und Übungsbuch A2” (Funk et al., 2021), men der blev i højere grad end tidligere suppleret med andre øvelser.

I dette forløb indgik der ingen ekskursion til Flensborg. De studerende fik et deltagerbevis ved deltagelse i mindst 80 % af den udbudte undervisning.

2.3. Opdeling i fysisk og online

I det tredje gennemløb af generalisttysk blev forløbet indledt med et opstartsseminar en lørdag i starten af semestret fra kl. 10-16 med en lang pause. Til opstartsseminaret var formålet, at de studerende skulle lære hinanden at kende og komme i gang med at snakke tysk. Derefter fulgte otte lektioner à to timer, og en ekskursion til Flensborg i en weekend, hvorefter forløbet blev afsluttet med to lektioner à to timer.

Inden forløbets start fik de studerende mulighed for at tage en sprogtest (onSET). De studerende kunne tage en online onSET-version hjemmefra, og i modsætning til tidligere gennemløb var dette ikke forpligtende for de studerende, da sprogtesten ikke skulle bruges til holdopdeling, men udelukkende fungerede som orientering til underviseren. Opdelingen af holdene fulgte nemlig ikke længere de studerendes sproglige niveau, som det var tilfældet i det første semesterovergribende

forløb, men derimod hvorvidt de studerende ønskede at følge undervisningen fysisk på hovedcampus i Odense eller online.

Målgruppen var desuden blevet indskrænket en smule, så forudsætningen for at deltage var, at man havde haft tysk på et gymnasialt niveau og dermed besad visse forkundskaber.

Da der ikke længere var et fortsætter- og begynderhold, men ét samlet hold, der rummede mange sproglige niveauer, blev der i stedet lavet en indre differentiering af holdene. Det betød, at de studerende i dele af undervisningen blev opdelt efter deres sproglige niveau i grupperne: ”begynder”, ”let øvede” og ”øvede”. De studerende kunne selv vælge mellem grupperne, enten ud fra deres egen fornemmelse eller efter samtale med underviseren. Deres valg var ikke bindende. Det betød, at de studerende i den følgende lektion kunne skifte hold, alt efter hvordan deres oplevelse havde været i forrige lektion, eller hvordan det passede ind i deres studiehverdag i forhold til, hvorvidt de ønskede yderligere udfordringer. Som udgangspunkt befandt de studerende sig i forskellige lokaler i forbindelse med denne opdeling, også for at gøre holdene mindre, så det føltes mere tryk at skulle tale fremmedsproget tysk.

Niveauopdelingen var ikke fast defineret på tværs af gennemløbene af denne kursusmodel. Den blev altid tilpasset det pågældende hold, så den bedst muligt kunne rumme de studerende. I forårssemestret 2025 var de øvede f.eks. på et B2-niveau, mens dette i efterårssemestret 2024 nærmere svarede til et B1-niveau.

I forbindelse med den indre niveauopdeling var emnerne ens, fordi de studerende skulle have en fornemmelse af, at de havde fået samme viden om kulturelle og samfundsmæssige forhold. Niveauforskellene kom derfor til udtryk i sværhedsgraden af øvelser og tekster. Her var det ikke længere lære- og øvelsesbogssystemet ”Das Leben”, som var udgangspunktet, men en sammensætning af forskellige øvelser fra forskellige online-platformer og lærebøger. Emnerne svarede i høj grad til, hvad der havde været i de tidligere gennemløb, kun enkelte emner var blevet byttet ud eller erstattet med andre. Eksempelvis var der ikke nødvendigvis et forløb om *at arbejde i Tyskland* eller *berømte personer*, men derimod noget om *musik* og *satire*. De studerende havde samtidigt i endnu højere grad mulighed for at ønske emner, så det enkelte gennemløb kunne tilpasses til den pågældende gruppe.

Undervisningssproget var ligeledes blevet ændret, så det i udgangspunktet foregik på tysk, dog under hensyntagen til de studerendes niveau. Det betød, at forklaringer efter behov blev gentaget på dansk eller engelsk, ligesom de studerende altid kunne stille spørgsmål på dansk eller engelsk. Udover at det blev sagt i undervisningen, stod det også i tilmeldingsblanketten. Således fik de studerende endnu mere sproglæring i løbet af semestret.

Undervisningen fulgte grundlæggende samme struktur i alle lektioner for at kunne indbygge så mange gentagelser på tysk som muligt og dermed gøre det sprogligt lettere for de studerende. I starten af undervisningen, når alle var samlet, gennemførte de studerende en smalltalk i mindre grupper, som de lige sad. Til hver lektion var der et nyt overordnet emne, såsom *hobby*, *ferie* og *film*. Hertil fik de studerende udleveret et hjælpeark med mulige spørgsmål og svar. De studerende kunne bruge det til at føre en samtale og opbygge et ordforråd til det pågældende emne, men det var ikke et krav, hvis de var på et sprogligt niveau, hvor de kunne føre en fri samtale. Herefter blev deltagerne niveauopdelt, som tidligere beskrevet, hvor enten en instruktør eller underviser stod for gennemgang af øvelser og tekster. Afslutningsvist var alle studerende samlet igen i plenum til en eller flere udtaleøvelser.

Den fysiske undervisning og onlineundervisningen adskilte sig ikke, hvad angik emner og den grundlæggende struktur, men derimod i forhold til øvelsernes længde. På onlineholdet var øvelserne generelt konciperet, så de var kortere. Hver øvelse varede således ca. 5-10 minutter, uanset om

denne foregik i plenum, individuelt eller i par- eller gruppearbejde i Breakout Rooms. Det blev gjort for at skabe så meget variation og dynamik som muligt for derigennem at fastholde de studerendes koncentration bag skærmen. Derudover blev der løbende indbygget små sjove lege. Disse kunne fungere som en lille pause fra dagens emne, f.eks. at de studerende skulle finde bestemte ting i det rum, hvor de sad, eller spil, f.eks. ordspillene *Stadt, Land, Fluss* og *Tabu* eller hukommelsesspillet *Ich packe meinen Koffer*.

Disse spil havde til formål dels at vise de studerende velkendte aktiviteter i de tysksprogede lande, dels at træne deres ordforråd og dels at være en social aktivitet. Sidstnævnte var vigtigt for undervisningen, da dette skulle bidrage til at øge interaktionen mellem de studerende for derigennem at skabe et mere trygt rum, hvor de turde tale tysk.

I det hele taget var tryghed i fremmedsproglæringen et stort fokus i onlineundervisningen. Der var – ligesom på de fysiske hold – en niveauopdeling i løbet af undervisningen, hvor instruktør og underviser havde hver deres gruppe med ca. 5-8 studerende. Inden for disse hold blev der arbejdet meget i mindre grupper eller par, også selvom underviseren ikke havde samme føling med de studerende, når de var ude i Breakout Rooms, men princippet var, at de studerende skulle have mulighed for at arbejde med emnet, inden de skulle tale i plenum på holdene. Det er samtidig vigtigt at påpege, at underviseren var synlig under par- og gruppearbejdet. Underviseren besøgte jævnligt de studerende i deres Breakout Rooms, også selvom de pågældende grupper ikke bad om hjælp. For som regel var der alligevel dukket et par spørgsmål op, og ellers var der plads til en lille snak om det arbejde, som de studerende var i gang med.

Desuden skulle de studerende altid tænde deres kamera i starten af undervisningen, så alle kunne se hinanden. Efter hver undervisningsgang blev underviseren på Zoom, hvis der skulle være spørgsmål, også af personlig karakter. På den måde var der skabt et rum for de studerende, hvor de havde mulighed for at tale med underviseren på enehånd.

De studerende fik et deltagerbevis, hvis de havde deltaget i mere end 75 % af den udbudte undervisning. Ekskursionen til Flensborg indgik som et fakultativt element og talte derfor ikke med i regnskabet.

2.4. Fortsætterhold

Efter ét af gennemløbene efter ovenstående model blev de studerende tilbudt at komme på et fortsætterhold. Fortsætterholdet var udelukkende for de studerende, der i det efterfølgende semester gerne ville blive ved med at have tyskundervisning. Det havde således i udgangspunktet ikke noget med det sproglige niveau at gøre, som det tidligere havde været tilfældet (jf. niveauopdelingen ved det semesterovergribende forløb). Et sådant hold blev oprettet for det fysiske hold, hvor der var god opbakning. Tanken var at lave en overbygning, hvor de studerende dels kunne videreudvikle deres tyskkundskaber, dels kunne bygge videre på de sociale relationer, der var blevet skabt i løbet af første semester.

Undervisningen lignede i struktur og opbygning modellen fra tidligere, således var der et opstartsseminar i den første weekend i semestret, efterfulgt af ti lektioners undervisning à to timer, hvor de studerende undervejs fik mulighed for at deltage i en ekskursion til Flensborg. I modsætning til tidligere var emnevalget 100 procent styret af de studerendes ønsker. Det var muligt, fordi underviseren på forhånd kendte de studerende – og de studerende kendte underviseren og opbygningen af og formålet med undervisningen.

Det var et lille hold, og derfor var udfordringen at tilpasse det sproglige niveau, så alle deltagere fik udbytte af undervisningen. Der var ingen instruktør tilknyttet, og derfor blev differentieringen lavet

således, at de studerende kunne vælge mellem to sæt øvelser. Indholdet var grundlæggende det samme, men tekster og dertilhørende øvelsers sværhedsgrad varierede, så ordvalg, sætnings- og tekststruktur var afstemt i forhold til det pågældende sproglige niveau. Alle kunne derfor være med, når der skulle samles op i plenum.

Til at understøtte underviseren deltog SDU's to sprogpraktikanter, der er studerende i et tysksproget land, i udvalgte lektioner. De holdt små indlæg om tysk kultur og samfundsforhold, som dannede grundlag for efterfølgende øvelser, de indgik i rollespil med de studerende, så de kunne øve mere autentiske situationer, f.eks. restaurantbesøg, og de deltog i de studerendes smalltalk, hvor de stillede nysgerrige spørgsmål og dermed udfordrede de studerende til at uddybe og forklare emner og pointer.

3. Fagspecifikt tysk

Som supplement til de kursusaktiviteter, der som udgangspunkt var åbne for alle uden hensyntagen til deltagerens uddannelse, blev der udbudt enkelte kurser i fagspecifikt tysk. Konkret drejede det sig om et kursus for SAMF-studerende, et for TEK-studerende og et for HUM-studerende. Idéen med at udbyde fagspecifikke tyskkurser udsprang dels af, at visse studerende kunne have betænkeligheder ved at bruge tid på ikke umiddelbart studierelevante aktiviteter, som f.eks. generalisttysk, dels i erkendelse af, at studerende, som af den ene eller anden grund i forvejen havde et vist sprogligt niveau, kunne efterspørge en mere udfordrende undervisning.

3.1. Fagspecifikt tysk for SAMF- og TEK-studerende

De fagspecifikke kurser for hhv. SAMF- og TEK-studerende skal behandles kort. Det skyldes, at deltagerantallet i begge tilfælde var meget begrænsede. Der var 1-3 deltagere pr. kursus. Dertil kom, at fremmødet til de enkelte kursusgange var ustabil, hvorved den planlagte undervisning ofte måtte gentænkes i sidste øjeblik. Det, der var tænkt som et "destillat" af traditionelt teknisk hhv. økonomisk fagsprog, blev derfor i praksis et (næsten) individuelt tilrettelagt sprogkursus for de få deltagere. Det skal desuden nævnes, at der til dels blev anvendt Deutsch Uni-Online (<https://www.deutsch-uni.com/de/>), som er en udbyder af akademiske, online tyskkurser fra Ludwig-Maximilian Universitet i München med over 20 års erfaring. De tilbyder bl.a. kurser inden for fag- og erhvervsprog. Det viste sig dog at være på for højt niveau for deltagerne, hvorfor det blev opgivet.

3.2. Fagspecifikt tysk for HUM-studerende

Kurset i fagspecifikt tysk for HUM-studerende var konciperet på en anden måde end de øvrige fagspecifikke kurser, idet sigtet udelukkende var receptivt. Der var således tale om et læsefærdighedskursus, hvis formål var at lade deltagerne arbejde med centrale tysksprogede værker, ofte i uddrag, inden for deres respektive fagområde. I den henseende indtog underviseren primært en konsulentrolle, da opgaven mestendels bestod i – sammen med den tilknyttede instruktør – at understøtte læseprocessen, der som udgangspunkt foregik i grupper med typisk 2-4 deltagere i hver. I kurset deltog studerende fra historie, litteraturvidenskab og filosofi.

Forud for kurset var der blevet udvalgt en række tysksprogede tekster inden for de enkelte fag. De historiestuderende skulle f.eks. læse en tekst af Marx, de filosofistuderende en tekst af Wittgenstein og de litteraturvidenskabsstuderende forskellige tekster af Goethe. Opgaven med at udvælge tekster blev overladt til en VIP-repræsentant for de enkelte studier.

Selve forløbsstrukturen var enkel. Den første undervisningsgang blev afsat til, at VIP-repræsentanterne introducerede de udvalgte tekster og indordnede dem i deres faghistoriske

sammenhæng. De følgende gange gik med læsning i grupper understøttet af underviser og instruktør. Den sidste undervisningsgang kiggede VIP-repræsentanterne igen forbi og besvarede de ”fagfaglige”, dvs. ikke tyskrelaterede, spørgsmål, som var opstået undervejs i læseprocessen.

4. Udlandsboost

En tredje model i kursusudbuddet til alle fakulteters studerende gik under betegnelsen udlandsboost. Idéen var at tilbyde de studerende, der skulle på udveksling eller praktikophold i Tyskland eller et andet tysksproget land, en specifik sproglig og universitetskulturel orientering om deres gæstelands. Udlandsboost blev tilbudt efter samme model som generalisttysk i et forløb hen over to semestre i efterårssemestret 2022/forårssemestret 2023 samt et forløb i forårssemestret 2023 og i efterårssemestret 2023.

I de to første udlandsboost-kurser blev der brugt en kombination af informationsmateriale for udenlandske studerende i Tyskland og læringsmateriale fra Deutsch-Uni Online (www.deutsch-uni.com). Fra sidstnævnte blev der anvendt forskellige øvelser fra kurser med betegnelsen ”Uni-Deutsch”, mest på B1-niveau.

Det tredje og sidste gennemløb af udlandsboost bestod på grund af få tilmeldte, der desuden havde et stærkt varierende sprogniveau, i et antal individuelle 1:1-undervisningsmøder med en erfaren instruktør, der nyligt selv havde været på et udlandsophold, og som efterfølgende var blevet klædt på til opgaven af en underviser. Gennem denne skræddersyede model kunne de studerende drage stor nytte af instruktorens erfaringer i forberedelsen af deres eget udlandsophold.

5. Evaluering af kurserne

Det almene sprogkursus generalisttysk havde seks gennemløb. Som beskrevet ovenfor har gennemløbene været meget forskellige, da kursusmodellen løbende er blevet justeret og videreudviklet på baggrund af underviser- og studenterevalueringer.

Først og fremmest er forløbets længde blevet ændret fra at være semesterovergribende til kun at forløbe over et semester. Det semesterovergribende var principielt godt, fordi de studerende havde mulighed for at fokusere på egen semesterstart og eksaminer, men det havde den overvejende ulempe, at forløbet blev afbrudt undervejs. Når de studerende var startet på et nyt semester, var deres forudsætninger blevet ændret: Det kunne være arbejdsbelastningen på deres studie, praktikforløb eller undervisningstider, som betød, at det var sværere at kombinere med kurset.

I det første gennemløb var kurset en kombination af online- og fysisk undervisning, mens et andet kursus var hybrid og slutteligt havde det et format, hvor der blev udbudt to hold, et fysisk og et online. Grundlæggende fungerede undervisningen ved alle tre formater: online, fysisk og hybrid. De centrale erfaringer har været, at hybridformatet kan fungere, og at det har den fordel, at det kan rumme studerende fra flere forskellige campusser, men det forudsætter og kræver utrolig meget planlægning og løbende timing i undervisningen fra underviser og instruktors side. Uden instruktører ville i det hele taget slet ikke være muligt at gennemføre en sådan undervisning. Derudover skal det meldes klart ud, hvorvidt undervisningen er online eller fysisk. Ved det første gennemløb var det for nogle studerende en skuffelse, da de opdagede, at dele af forløbet foregik online. Her er det vigtigt at nævne, at det ikke var onlineundervisningen i sig selv, den var de meget tilfredse med. Af den grund fungerer det også bedst med opdelingen på et online og et fysisk hold. Dette imødekommer udfordringen med at have flere forskellige campusser, men det giver samtidigt de studerende en større fleksibilitet. Det er nemlig ikke en selvfølge, at fysisk undervisning er det

foretrukne format, hvis man bor eller studerer på hovedcampus i Odense. For nogle passede det bedre ind i deres skema at kunne følge undervisningen online, for andre studerende vægtede den fysiske deltagelse højere, særligt hvis de var på et sted i studiet, hvor de ikke havde meget anden undervisning.

Emnerne forblev grundlæggende de samme i alle gennemløb, men undervisningsmaterialerne blev ændret. Udgangspunktet var som tidligere beskrevet oprindeligt lære- og øvelsesbogssystemet ”Das Leben”, men efter første gennemløb kunne det konstateres, at det fungerede mindre godt. For underviserne gav brugen deraf mindre fleksibilitet i øvelsesvalget. De studerende beskrev opbygningen som forvirrende og indholdet som kunstigt. De savnede noget mere vedkommende og virkelighedsnært. Det var ikke deres foretrukne måde at lære på. Derudover savnede de en mere systematisk gennemgang af grammatiske emner – noget som de danske studerende i høj grad er vant til fra den gymnasiale tyskundervisning. Det samme gjorde sig gældende for læringsmaterialet fra Deutsch-Uni Online, der blev brugt til fagspecifikt tysk og udlandsboost.

Den vigtigste observation har været, at kurset på flere måder havde en positiv effekt. For det første bidrog det til et positivt syn på tysk. De studerende syntes, at det var dejligt at få opfrisket det, de havde lært i folkeskolen og på gymnasiet, og frem for alt var de af den opfattelse, at det var meget givende at få lov til at snakke tysk og blive mere tryk i sproget. For det andet oplevede de studerende det som et pusterum fra deres studie. Der var ingen eksamen eller andre mål, der skulle opfyldes. De havde tid til at fordybe sig i noget helt andet, end det de var vant til, og derigennem få nye perspektiver og viden. For det tredje dannede de studerende nye venskaber på kryds og tværs af studier, fakulteter og årgange, hvilket styrkede de sociale relationer. For det fjerde deltog enkelte studerende fra SDU’s studieprogrammer med tysk, da de så det som en yderligere mulighed for at styrke deres sprogfærdigheder.

Det fagspecifikke kursus for HUM-studerende blev afholdt to gange og blev begge gange positivt evalueret af deltagerne. Som et væsentligt læringsudbytte blev det fremhævet, at kurset gav mulighed for at fordybe sig i enkelte værker – noget, som ikke altid var muligt i den daglige undervisning. Desuden blev det betragtet som fremmede for læselysten, at der ikke var nogen eksamen eller noget egentligt pensum, som de studerende stod til regnskab for. De kunne vælge at arbejde sig igennem alle de udvalgte tekster eller blot fordybe sig i en enkelt eller to.

Den største udfordring var, at underviseren var ekspert i tysk, men ikke i historie, litteratur og filosofi. Det havde selvsagt været en fordel, hvis personer med ”fagfaglig” ekspertise kunne have været til stede igennem hele forløbet, men af praktiske årsager var det ikke muligt. Som tidligere nævnt deltog fag-VIP’erne dog i den første og sidste undervisningsgang, ligesom de stod til rådighed for henvendelser fra de studerende i løbet af semesteret.

En anden udfordring var, at undervisningen blev oplevet som fragmenteret, da de studerende læste forskellige tekster. For at kompensere for dette blev de enkelte undervisningsgange indledt med en fælles gennemgang af et emne af fælles interesse. Konkret indledtes de enkelte undervisningsgange med, at underviseren brugte ca. 20 minutter på at gennemgå udvalgte hjælpemidler, læsestrategier, centrale sproglige forskelle og ligheder mellem tysk og dansk og lignende.

De fagspecifikke kurser for TEK- og SAMF-studerende havde deltagerne ganske sikkert et vist udbytte af, men konklusionen blev, at ”den kritiske masse” ikke var til stede til at gennemføre disse kurser på nogen meningsfuld måde.

Ved særligt det første udbud af udlandsboost viste det sig, at kursets specifikke mål ikke var blevet gennemskuet af alle tilmeldte. Indholdsmæssigt forventede de studerende et alment sprogkursus, og de så derfor snarere udlandsboost-kurset som endnu et muligt tidspunkt for undervisning. I de

følgende to omgange blev det tydeligt, at efterspørgslen af denne model var forholdsvis ringe, hvorfor det indstilledes efter kurset i efterårssemestret 2023.

Annonceringen af kurserne var desuden generelt en gennemgående udfordring i forbindelse med alle kurser. Det viste sig ikke at være helt nemt at nå ud til alle studerende. Afhængig af fakulteterne blev informationerne delt på forskellige platforme med forskellig succes. Derfor var den mundtlige videregivelse af muligheden for dette kursus og erfaringer derfra blandt potentielle og reelle deltagere mindst lige så effektiv som disse annonceringer. At ekstramidlerne vil være opbrugt ved udgangen af efterårssemestret 2025, og at en ny bevilling ikke umiddelbart synes sandsynlig, betyder, at disse særligt effektive informationsnetværk vil gå i opløsning og skal bygges op på ny, hvis der i fremtiden kommer nye muligheder for denne type tyskundervisning.

6. Facit

På baggrund af erfaringerne fra SDU er konklusionen, at det mest passende format for kurser i tysk som tillægskompetence som tilbud for alle studerende på SDU er generalisttysk – og i særdeleshed den kursusmodel, hvor der laves et fysisk- og onlinehold med en indre niveauopdeling. Der er tydelig efterspørgsel blandt de studerende, men desværre på nuværende tidspunkt ingen midler til at opretholde dette attraktive kursusudbud.

Slutnoter

- 1) Se <https://www.sdu.dk/da/vejle> og <https://www.sdu.dk/da/nyheder/sdu-traekker-sig-ud-af-slagelse>.
- 2) Se nærmere beskrivelse i artiklen ”At løfte sprogfærdighederne på tyskuddannelser: erfaringer fra Syddansk Universitet”.

Litteratur

- Kuhn, Ch., Funk, H., von Eggeling, R. & Weimann, G. (2022). *Das Leben. Deutsch als Fremdsprache. Kurs- und Übungsbuch B1*. Berlin: Cornelsen.
- Funk, H., Kuhn, Ch., Nielsen, L., von Eggeling, R. & Weimann, G. (2021). *Das Leben. Deutsch als Fremdsprache. Kurs- und Übungsbuch A2*. Berlin: Cornelsen.